

XXI.

Lidt til Karakteristik af Griffenfeld.*Ved Holger Fr. Rørdam.*

Det var som bekjendt en af de Beskyldninger, som fremførtes mod Griffenfeld, at han tog imod Gaver af dem, som han hjalp til Befordring eller til nogen anden kongelig Naadesbevisning.

Tredive Sølvpenge tælles
 For min Jesu Frelsermand,
 Men skal nu en Præst udvælges,
 Maa man fylde snart en Spand

Fuld af Guld og Sølv og Penge.

Gud lad det ej vare længe!

Saaledes skrev Satirikeren Jakob Worm, fuld af Bitterhed over at han ikke opnaaede den Befordring, han ønskede. Det er ganske vist vanskeligt fuldstændig at rense Griffenfeld fra Beskyldningen for ikke at have forsmaaet Gaver, men saameget er dog nok aabenbart, at Anklagen var i høj Grad overdreven. Det kan derfor ikke være os andet end kjært, naar vi kunne fremdrage bestemte Vidnesbyrd om, at vor store Statsmand har afvist Foræringer, selv hvor de ikke havde Karakter af Bestikkelser. Exempler af den Slags maa gjøre os tvivlende om Sandheden af meget af det, der ofte uden Bevis fremførtes imod den forhen saa mægtige Mand, da han for enhver Pris skulde styrtes. Jeg skal her meddele et saadant Exempel, nærmest vedkommende Kirkehistorien, hentet fra et Hdskr. i Kgl. Bibl. (Gl. kgl. Saml. 2466. 4).

Biskoppens Doct. Wandalins Brev til Cleresiet om et Honorario til Griffenfeld for hans Bevaagenhed mod Geistligheden ikke alene med at forskaffe dem Confirmation og Extension paa deres Privilegier, men endog kongl. Tilladelse, at Præsterne skulde kun betale 5 Rigsdlr for sin Confirmation paa sit Kaldsbrev; dog Griffenfeld vilde ikke tage tage mod den Gave, quod literæ sequentes confirmant. Admodum reverendi et religiosissimi viri, diœceseos Selandiæ præpositi dignissimi, fratres in Christo plurimum dilecti.

Næst venlig Hilsen og et glædeligt Nye-Aars samt ald Velstands Ønske, kunde jeg ey forbiegaae dennem jo med Glæde at forstændige, at det haver behaget Hs. Kongl. Majestet, vores allernaadigste Arve-Konning og Herre, efter min allerunderdanigste Ansøgning og Begjering, alle Geistlighedens Privilegia, som af høysalig og høylovligst Ihukommelse Kong Friderik den 3die naadigst vare givne, ey alleniste allernaadigst atconfirmere, men endogsaa med nye, gode og ønskelige Benaadninger allernaadigst at forøge og forbedre, saasom

af denne hosføyede rigtige Copie og vidimerede Udskrift videre kan erfares; hvorfor enhver i den geistlige Stand haver høy Aarsag baade inderligen at takke Gud, som os saadan en mild og naadig Konning haver forleenet, saa og med allerunderdanigst Taknæmmelighed, Ærbødighed og Lydighed at erkiende og berømme denne Hs. Kongl. Maj^{ts} store og synderlige Naade, Mildhed og Bevaagenhed imod sin Geistlighed, og stedse des flittigere og troeligere baade selv at bede Gud og at tilholde og formane deres Meenigheder til ideligen at udøse gudelige og andægtige Bønner for saadan en god christelig Arve-Konges langvarende og lyksaligste Regimente, samt hans Kongl. Maj^{ts} bestandige Sundhed, Prosperitet og al selvønskte Velstand etc. Men eftersom saadan god og gavnlig Expedition for Geistligheden udkræver temmelig Bekostning med stemplet Papir, Cancelliets Rettighed, Drikkepenge etc., item naar samme Privilegier og Benaadninger skal publiceres, som jeg holder for nødvendigt og raadeligt med Hans Kongl. Maj^{ts} naadigste Bevilling forderligst at maa skee, til alle vedkommende deres Videnskab, og til Tvistigheder, som ellers kunde forefalde, at forekomme og afverge; særdeles eftersom en fornemme god Mand, Kongl. Maj^{ts} høybetroede Minister og Geistlighedens sær høye Ven og affectioneret Velyndere, herudi haver giort os stor Assistance og anseelig Bistand, han og fremdeles, nest Guds Hielp, kan og vil gjøre os og samtlige geistlige videre nyttig Tieneste og Befordring udi hvis christeligt og billigt kunde være, hvoraf og endeel med forderligste af Hans Kongl. Maj^{ts} høye Naade forventes; da eragter jeg det billigt og retmessigt, og formoder, at Domini Præpositi ere udi liige Meening med mig, at Geistligheden pligtig er og bør med en god Discretion og et anseeligt Honorario saadan hans Velvillighed og gode Tieneste taknæmmeligen at erkiende; og synes mig saavel som andre af Dominis Episcopis, med hvilke jeg haver havt Leilighed noget herom mundtlig eller skriftlig at conferere, at enhver Sognepræst vel hertil kunde contribuere 1 Rigsdaler, og enhver Capellan

1 Rigsort, efftersom og Capellanerne enten allerede virkelig kunde nyde, eller med Tiiden stunde til at nyde Deel og Frugt af disse kongl. Privilegier og Benaadninger. De Præster paa Landet, som Dn. Præpositi kiender at have saa ringe Midler, at de 1 Rigsdaler ey vel kunde afstedkomme, de kunde give 1 Sletdaler og ey meere; hvorimod Sogne-Præsterne i gode Kiøbstædkald kunde vel give noget meere effter deres egen Discretion og gode Tykke; hvilket godvillige Sammenskud af Penge, om det mig fra Dominis Præpositis med rigtig Fortegnelse fra hvert Herred forderligst maa tilskikkes, kan det strax anlegges til et ziirlig Guld-Geschir at lade giøre til bemeldte Brug at anvende. Valete fratres admodum reverendi, et Deum propitium timere Regemque optimum honorare pergite. Hafniæ d. 24 Januarii Ao. 1671.

Vester in Domino
Johannes Vandalinus D.

Provstens Brev i Vester-Flakkebjergherred til samtlige Herredsbrødre.

Salutem cum perennaturo prosperitatis voto!

Miseram ante octiduum regias Serenissimæ Majestatis ordini nostro clementissime indultas ac concessas immunitates, cum admonitione de gratæ mentis indicio erga illustrem cleri fautorem declarando. Verum cum jam comperit sit, magnum illum et excelsum genium non tam spe præmii, quod inde redundare poterat, quam affectu in ordinem nostrum benigno, commoda hæc nostra promovisse, unde et gratuitum illud donum, quod presbyterii sui nomine obtulit eminentissimus et amplissimus Dn. Episcopus, acceptum recusavit generosus ille dominus cum proluxa officiorum suorum pollicitatione ad emolumentum ministerii ecclesiastici quibusvis decoris et justis modis ulterius augendum, destinatam isti usui pecuniam pro lubitu quisque suo poterit collocare. Valete viri religiosissimi et ecclesiam Domini nostri Jesu Christi sedulo ædificare pro virili allaborate. Dabam Hyllested ad d. V Id. Febr. 1671.

Martinus Cheitomæus.

Til nærmere Oplysning bemærkes endnu, at de »Privilegier« for Gejstligheden, hvorom her er Tale, ere dat. 15de Decbr. 1670 og findes trykte i Pontoppidans Ann. eccl. Dan. IV, 545—7. De indeholde en Stadfæstelse og Udvidelse af Frederik III's Privilegier af 24de Juni 1661. Hvad Gaven til Griffenfeld angaar, da erfarer man lidt nærmere om Sagen af den i Gjessings Jubellærere I, 323—25 meddelte Skrivelse fra Biskop Peder Kragelund i Ribe til Stiftets Præster angaaende denne Sag. Det paatænkte »Guldgeschir« skulde have følgende Indskrift: Clerus Daniæ et Norvegiæ. Som Grund for Præsterne til villigt at yde Bidrag til Foræringen anfører Biskop Kragelund: «hvor højt os alle ligger Magt paa at have en god og gunstig Ven til Hove, in tanta patronorum hoc seculo raritate». Da Griffenfeld afslog at modtage den ham tiltænkte Gave, forlangte Biskop Vandal den Skrivelse tilbage, som han havde tilsendt Bisperne derom, og Kragelund forlangte ogsaa sin Omgangsskrivelse tilbage fra Provsterne; det var altsaa kjendelig Hensigten, at Sporene af denne Sag saavidt muligt skulde udslettes. — Slige Foræringer vare forøvrigt ikke noget nyt, saa Griffenfeld, om han har modtaget Gaver, ingenlunde har indført en ny Skik, men meget mere fulgt den gamle Uskik, som havde forplantet sig lige fra den Tid, da man søgte Privilegier og Dispensationer ved den pavelige Kurie i Rom. Man har endnu et Regnskab, som tre deputerede for den jydskke Gejstlighed aflagde 1664, i Anledning af at de havde været i Kjøbenhavn forat søge Konfirmation paa Gejstlighedens Privilegier. Heri anføres en Sum af ikke mindre end 380 Rdl. given som »Foræring til Hr. Kansler, Oversekretær og andre, som vores Sag befordrede» ¹⁾ — og dengang var Griffenfeld ikke Kansler.

¹⁾ Dette Regnskab er meddelt af Nyerup i Borgervennen 1825, S. 206—8.
